

EGYHÁZI JOGHATÓSÁG, VILÁGI JOGHATÓSÁG

A GYAKORLAT TÜKRÉBEN

Tisztelt egyházi bírák, kedves vendégeink!

Előadásom címében a joghatóság kifejezést használtam, amit a mai jogtudomány főként nemzetközi jogi kapcsolatokban fogalmaz meg, azokban az esetekben, amelyekben meg kell határozni, hogy bizonyos állampolgárságú személy, vagy nemzetközi vonatkozású ügy esetében melyik ország joga alkalmazható, melyik állam bírósága jár el. Amikor világi körökben egyházi joghatóságra hivatkozok, időnként kicsit értetlenül, kicsit viccesen megkérdezik: Mi lenne ez: állam az államban? Szó sincs róla: egyház az államban.

Így szeretném előrebocsátani, hogy a joghatóság fogalmat a legtágabb - hatásköri - értelemben használom, és arról szeretnék előadásomban pár példán keresztül szólni, hogy milyen gyakorlati problémát keletkeznek a világi és egyházi bírászkodás hatásköri elkülönüléséből, milyen ügyekben jogosult és köteles eljárni az egyházi bíróság, kerülhetnek-e ezek az ügyek világi bíróság elé, van-e párhuzamos joghatóság, működik-e az alávetéses intézménye.

I. Vonatkozó jogszabályok áttekintése

Először egy kis jogi ismétlésként összefoglalom azokat a jogszabályhelyeket, amelyeket gyakorlati példáinkban érinteni fogunk. De már a „jogszabály” szóhasználat is magyarázatra szorulna, hiszen jogszabályokat az állam szervei alkothatnak. Miután azonban az egyházakról szóló törvényben az egyház felhatalmazást nyer bizonyos törvények, belső szabályok meghozatalára, így hétköznapi értelemben talán az egyszerűség kedvéért most mind az állami mind az egyházi normákra a jogszabály-fogalmat fogom használni.

Egyházunk jogszabályai

Amint azt mindannyian megtanultuk: Az egyház bírói hatalma Jézus Krisztusnak, mint az Anyaszentegyház Urának a Máté evangéliuma (16. része 17-19. és a 18. része 15-20.) verseiben foglalt kijelentésén - a kulcsok hatalmán alapul.

Ahogy azt hatályos bírászkodási törvényünk is leszögezi: A fegyelmezés célja az egyházi élet és szolgálat ékes és jó rendjének biztosítása. Az egyházi fegyelmezés mind tartalmában, mind módszereiben pásztori szolgálat is.

Az Magyarországi Református Egyház bírászkodásáról a többször módosított 2000. évi I. tv. I. rendelkezik.

A törvénye I. része az egyház bírói hatalmáról a következőket mondja:

1. § Az egyház bírói hatalma fegyelmi ügyekre és olyan vitás tanfegyelmi és igazgatási ügyekre terjed ki, amelyeket az egyházi törvény bírói hatáskörbe utal.

2. § (1) Az egyháztagok fegyelmi és az egyházközség igazgatási ügyében az illetékes presbitérium jár el.

(2) Egyházi tisztségviselők fegyelmi és igazgatási ügyében az illetékes egyházi bíróság jár el.

(3) Az egyházi szolgálatban álló lelkészi képesítésű és jellegű egyházi személyek, valamint egyházi szolgálatban nem álló, de az egyház nyilvántartásában szereplő lelkészek fegyelmi és igazgatási ügyében az egyházi bíróság jár el. Minden egyéb alkalmazott tekintetében pedig a mindenkor hatályos állami jogszabályok szerint kell eljárni. Az alkalmazottak tekintetében a keresztyén erkölcsre és hithűségre vonatkozó követelményeket az intézmények belső szabályaiban, illetve az alkalmazásukra vonatkozó szerződésben kell érvényesíteni.

Rendelkezik a bíraskodásról szóló törvény az igazgatási ügyekről is a következők szerint:

34. § (1) Az egyházi tisztségviselők választása, megbízása, javadalmazása, nyugdíjazása, áthelyezése, anyagi felelősségének érvényesítése körében felmerülő jogviták, valamint az egyházközségek és egyházi szervezetek és intézményeik között felmerülő viták intézése a jogszabályok értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban az illetékes egyházi bíróság hatáskörébe tartozik.

A világi jogszabályok

Alaptörvény rendelkezései

Alapvetés C. cikk (3) bek. Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult.

R. cikk (2) bek. Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.

VII. cikk (3)²¹ Az állam és a vallási közösségek különváltan működnek.

25. cikk. (1) A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el.

(2) A bíróság dönt

a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;

b) a közigazgatási határozatok törvényességéről;

c) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;

d) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról

2. § (1) A bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról, ...törvényben szabályozott eljárás során - véglegesen döntenek.

(2) A bíróságok a jogalkalmazási tevékenységük során biztosítják a jogszabályok érvényesülését.

5. § A bírósági útra tartozó ügyeket törvény állapítja meg.

Milyen tartoznak a világi bíróságokra?

a polgári jogi jogvita [Ptk. 7. § (1) bek.],

– a családjogi vita [Csjt. 13. § (1) bek., 17. § (1) bek. b) pont, 36. § b) pont stb.],

– a munkaügyi vita [2012:I. tv. 285. § (1) bek.],

– a szövetkezeti jogvita [2006:X. tv. 18. § (1) bek.],

– a közigazgatási határozat felülvizsgálata [Ket. 109. § (1) bek.],

– az önkormányzati rendelet felülvizsgálata és a helyi önkormányzati jogalkotási kötelezettség elmulasztásának a megállapítása [2011:CLXXXIX. tv. 136. § (2) bek., 137. § (2) bek.],

– törvényben megállapított más jogvita, így például a gyülekezési jog gyakorlásával (1989:III. tv. 9. §), a pártok megszűnésével és gazdálkodásával (1989: XXXIII. tv. 3. § és 10. §), az állampolgárság fennállásával és visszavonásával (1993:LV. tv. 8-11. §) stb. kapcsolatos vita; a helyi önkormányzat határozathozatali és feladat-ellátási kötelezettsége elmulasztásának a megállapítása (2011: CLXXXIX. tv. 140. §).

A BÍRÓSÁGHOZ FORDULÁS JOGA • A bírósághoz fordulás jogát, mint az igazságszolgáltatással kapcsolatos emberi jogok egyikét, első alkalommal az ENSZ 1948. évi Közgyűlésén elfogadott Emberi jogok egyetemes nyilatkozatának 10. cikke fogalmazta meg. Ezt követte a Rómában 1950-ben elfogadott Emberi jogok európai egyezményének 6. cikke,⁴ majd az ENSZ Közgyűlése által 1966-ban elfogadott Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 14. cikke.⁵

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el." A korábbi megfogalmazástól ez csak annyiban tér el, hogy az ésszerű határidőre is utal.

A 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról:

8§ (2) A vallási közösség hitelvei, belső törvénye, alapszabálya, szervezeti és működési szabályzata vagy azoknak megfelelő más szabályzata (a továbbiakban együtt: belső szabály) alapján hozott határozat érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható, azt állami hatóság nem vizsgálhatja. A vallási közösség belső szabályon alapuló döntését állami szerv nem módosíthatja vagy bírálhatja felül, a jogszabályban nem szabályozott belső jogviszonyokból eredő jogviták elbírálására állami szervnek nincs hatásköre.

Ezen jogszabályok, belső szabályok átisméltése után nézzünk meg néhány gyakorlati példát.

II. Jogesetek

1.) Egy eset a polgári jog területéről – az ügy tárgya jó hírnév megsértése

A gyülekezeti lelkészt egyházi bíróság elmarasztalta kötelességzegés miatt, mivel az anyakönyveket több éven keresztül hiányosan, pontatlanul, illetve nem vezette. Első fokon önálló lelkészi állásból beosztott lelkészi állásba helyezés büntetést kapott, 3 évre. Másodfokon ezt helybenhagyták, a felülvizsgálati ügyben eljáró zsinati bíróság megállapította, hogy néhány fegyelmi tárgyát képező ügy már elévült, így a főbüntetés mértékét 2 évre leszállították.

A jogerős döntést követő második napokban a lelkész levelet küldött a zsinati elnökségnek és ebben a következőket írta: „Szíves tudomására hozom, hogy a mai naptól nem vagyok tagja a Magyarországi Református Egyháznak.” A büntetést a zsinat a hivatalos lapban közzétette, valamint megjelentette a lelkész lemondását. Ezzel azt hittük, hogy véget ért az ügy. Sajnos nem így történt

Hamarosan idézést kaptunk az X. bíróságtól, melyből kiderült hogy a volt lelkész polgári peres eljárást indított jó hírnév megsértése miatt.

A felperes alperesként a zsinati bíróság eljáró tanácsának tagjait jelölte meg - személy szerint - és további alperesként a Magyarországi Református Egyházat. Keresetében kérte annak megállapítását, hogy az alperesek megsértették a jó hírnévhez fűződő jogait, megfelelő elégtételt kért és kártérítési igényt is előterjesztett. Keresetét a bíróság tagjaival szemben arra alapította, hogy hamis, koholt vádakkal illették, az eljárás fiktív tényálláson alapul. Álláspontja szerint a jó hírnév megsértése magában a zsinati bírósági határozatban testesül meg. Az MRE pedig azzal sértette meg a jó hírnevét, hogy megjelentette a koholt vádakon alapuló határozatot - a koholt vádakat valóságként tette közzé. A megállapításokkal az alperesek a felperest munkája elvégzésére alkalmatlan személynek tüntették fel, ezzel megbélyegezték.

Az alperesek az eljárás megszüntetését kérték a következő indokokkal:

- a felperes lelkész volt, lelkészként követte el a fegyelmi vétségeket, ügyében vele szemben hatáskörrel rendelkező MRE bírósága járt el 3 fokon. Ha azt állítja, hogy fiktív a tényállás, akkor az egyházi bíróságot, annak eljárást támadja. Az állam és az egyház elkülönült működése miatt erre nincs lehetőség a polgári bíróság előtt.
- a természetes személyek nem saját nevükben, hanem a zsinati bíróként, a bíróság nevében jártak el, jogi az általuk kifejtett magatartás a jogi személy magatartásának minősül. A bírák eljárásával kapcsolatban az eljárás alatt nem élt semmilyen kifogással.
- a közzététellel az MRE egy belső jogszabályban előírt eljárási kötelezettségét teljesítette, nem terjeszkedett túl a bíróság határozatán.

MIT TETT ERRE A BÍRÓSÁG? A Bíróság elutasította a megszüntetés iránti ellenkérelmet, és elkezdődött a teljes, részletes bizonyítás. Meghallgatta személy szerint az zsinati bíróság tagjait, mint alpereseket, megtekintette az anyakönyveket, megszámlolta a hiányosságokat, elolvasta a közzétételt, meghallgatta a tanúkat: kollegákat, helyettes lelkészt, stb. A bíróság tehát a jó hírnév – mint polgári jogi jogcím - védelme körében kivizsgálta a felperes által kifogásolt tényállítások valóságát úgy, hogy ezzel gyakorlatilag megismételte az egyházi bírósági eljárást. Több mint két éves eljárás eredményeként pedig a bizonyítékokat mérlegelve megállapította, hogy nem történt személyiségi jogsértés, a felperes keresetét elutasította. A bíróság 8 oldalon indokolta az ítéletet, melyben kimondta, hogy az egyházi bírósági eljárásban feltárt hiányosságok fennálltak, így azok objektív valótlansága nem állapítható meg, melyre tekintettel hiányzik a személyiségi jogi sérelem megállapításához szükséges az alapvető tényállási elem.

A mi értelmezésünk szerint a bíróság így gyakorlatilag, ugyan más – egy polgári jogi - jogcímen, de ténylegesen teljes terjedelmében felülvizsgálta az egyházi bíróság eljárást, és jóváhagyta azt.

2.) *Munkajoggal érintkező esetek lelkészek és világi alkalmazottak esetén*

Két munkajogi eset, amikor lelkész, illetve volt lelkész érvényesített igényt.

A.) Díjlevélben meghatározott javadalom megfizetése iránti eljárás:

A lelkész ellen fegyelmi eljárást folytatott le az egyházi bíróság, melynek eredményeként jogerős határozattal önálló lelkészi állásból beosztott lelkészi állásba került. A lelkész, mint beosztott lelkész kirendelést nem kapott, így rendelkezési állományba került.

A lelkész ezt követően munkaügyi bírósághoz fordult, és kérte, hogy a bíróság kötelezze az egyházat a díjlevelében megállapított, de rendelkezési állományba kerüléséig ki nem fizetett díjazásának megfizetésére. A munkaügyi bíróság az eljárást megszüntette, és kifejtette, hogy a felperes kereseti kérelmében bírói úton nem érvényesíthető igényt érvényesített, mivel lelkészi tevékenységével kapcsolatos követeléseire az egyházi törvények alkalmazandók. Az egyházi jogviszonyból fakadó követelés végrehajtásában a közhatalom nem vehet részt. Jogorvoslat eredményeként az ügy a Legfelsőbb bíróságra került, ahol a megszüntető határozat mellett a bíróság rámutatott, hogy a Ptk 7§-ban meghatározott ***bírói úti igénybevételét nem alapozza meg, hogy az egyházi törvénykezés uralma alatt álló megállapodás esetleg polgári jog által szabályozott valamely szerződéstípus elemeinek is megfeleljen.***

B.) Ma már klasszikus esetnek számít az a jogvita, amelyben végső soron az Alkotmánybíróság hozott 23/2003. számon határozatot. Ez kimondja, hogy alkotmányos követelmény, hogy az egyház és vele jogviszonyban álló személyek közötti, állami jogszabályokon alapuló jogviszonyokból eredő jogvitákat az állami bíróságok érdemben elbírálják.

A felperes – teológiai professzor - kártérítési pert indított a Tiszántúli Református Egyházkerület (a továbbiakban: Egyházkerület) mint I. rendű és az Egyetem mint II. rendű alperes ellen. A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az Egyházkerület püspökével kötött, a nyugdíjazásával kapcsolatos megállapodás az általa kitűzött feltételek mellett érvényesen létrejött, azonban az alperesek szerződésszegése miatt annak teljesítésére nem került sor. Az indítványozó kérelmet terjesztett elő továbbá az alperesek vagyoni és nem vagyoni kártérítési felelősségének megállapítása iránt is.

Az alperesek ellenkérelmükben a per megszüntetését kérték, mivel szerintük a jogvita elbírálása nem tartozott az állami bíróság hatáskörébe.

Az ügy megjárta a Városi Bíróságot, a Munkaügyi bíróságot, a Zsinati Bíróságot, végül az Alkotmánybíróság hozott benne határozatot. Ennek lényege:

Az elválasztás elvéből az következik, hogy az állam sem az egyházakkal, sem valamelyik egyházzal nem kapcsolódhat össze intézményesen; hogy az állam nem azonosítja magát egyetlen egyház tanításával sem; továbbá, hogy az állam nem avatkozik be az egyházak belső ügyeibe, és különösen nem foglalhat állást hitbéli igazságok kérdésében.

Mindebből következik hogy az államnak az egyházakat egyenlőként kell kezelnie. Mivel az állam éppen azokban a tartalmi kérdésekben nem foglalhat állást, amelyek a vallást vallássá teszik, a vallásról és egyházzal csak elvont, minden vallásra vagy egyházra egyaránt alkalmazható keretszabályokat alkot, amelyek révén ezek a semleges jogrendbe illeszkednek, s tartalmi kérdésekben a vallások és egyházak önértelmezésére kell hagyatkoznia. Ezért a vallásszabadságnak csakis nem-vallási, s így

nem specifikus, hanem mindenkire, illetve bármely más késztetésből fakadó, de hasonló cselekvésre is érvényes korlátai lehetnek. Az Alkotmány 60. § (3) bekezdéséből következően az állam és egyház elválasztásának elve tiltja azt, hogy az állam vallási jellegű kérdésekbe, az egyházak belső ügyeibe beavatkozzon. **Az egyház és tagjai közötti belső, egyházi jogviszonyt szabályozó egyházi normák betartását az egyház, illetve erre feljogosított szerve - az egyház által megszabott eljárás keretében - kényszerítheti ki.**

Az állami jogszabályok és az elkülönülten működő egyházi normarendszer alapján nem zárható ki, hogy a két normarendszer hasonló jogviszonyokat szabályozzon. Egyház és annak tagja között létrejöhet egyházi jogviszony, melyet a belső, egyházi normarendszer szabályoz és így annak végrehajtásában a közhatalom nem vehet részt. Keletkezhet azonban közöttük állami jogszabályok által meghatározott jogviszony is, melyben az állami jog érvényesül, a vonatkozó jogorvoslati rendelkezésekkel. Az állami jogszabályokon alapuló jogviszonyokból eredő jogok és kötelezettségek állami kényszer segítségével érvényesíthetőek.

Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése alapján a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság elbírálja. Sem az egyházat, sem a vele állami jogszabályon alapuló jogviszonyba lépő személyt nem lehet elzárni attól, hogy az egymással szembeni igényeiket a bíróság előtt érvényesítsék.

A bírósághoz való fordulás alapjoga szerint az egyház szolgálatában álló személynek is Alkotmányban biztosított joga van arra, hogy amennyiben az állami jogszabályok szerint került sor az alkalmazására, akkor az állami bíróságok az alkalmazásával kapcsolatos jogvitát elbírálják. Ha azonban az állami hatóság vagy bíróság egy adott ügy kapcsán az állami jogszabályok alapján a hatáskörének hiányát állapítja meg, akkor ennek során nem foglalhat állást az egyházi normák alkalmazásával arról, hogy az adott jogvita eldöntése mely egyház, milyen szervének, milyen eljárása alá tartozik; azaz nem bocsátkozhat egyházi normák értelmezésébe vagy alkalmazásába. Ugyanakkor az állami igazságszolgáltatás nem vezethet az egyház önkormányzatának kiüresítéséhez.

A Munkaügyi jogviták világi alkalmazottak ügyében

- A.) Egyházi fenntartású intézmény alkalmazottja felmondása esetén keresetében sérelemdíj iránti igényt terjesztett elő arra hivatkozással, hogy presszióval akarták rávenni arra, hogy közös megegyezést írjon alá. A presszió egy része volt, hogy egyházi bírósági eljárással fenyegették.

A munkaügyi bíróság az igényt elutasította, hivatkozva arra, hogy bár pszichésen lehet, hogy az egyházi bírósággal kapcsolatos fenyegetettség terhet jelentett a felperesre, realitása azonban ennek mégsem volt, hiszen a felperes tudta vagy kellő körültekintés mellett tudhatta volna, hogy rá, mint világi alkalmazottra nézve az egyházi eljárási szabályok nem vonatkoznak.

B.) A bíróság jogosnak ítélte meg a munkáltató felmondását annak a tanárnak az esetében, aki a magyartanárnak a felmondását, aki egyházi iskolában olyan feladatot adott a diákoknak, hogy a tízparancsolatot szatirikus módon fogalmazzák át.

A tanár számára ugyanis a munkaszerződésben előírták az egyházi elkötelezettséget, hivatkozva a református közoktatási törvény rendelkezéseire.

Ez az ítélet Uniós szinten is megállja a helyét, hiszen az Európai Emberjogi Bizottság a vallási közösségek önrendelkezési jogát széles körben ismerte el. Egy konkrét esetben egy katolikus kórház orvosaként egy németországi doktor egy olvasói levélben és egy televízió-interjúban is olyan véleményének adott hangot, amely ellentétes a katolikus egyház tanításaival. A kórház az orvost elbocsátotta. Ez Európai Emberjogi Bizottság 1989. szept-i döntése rámutatott, hogy az elbocsátás jogszerű, mivel az munkáltató megengedett módon élt az egyházi önrendelkezési joggal. Ennek megfelelően *a munkáltató a közrend keretein belül lojalitási kötelezettséget követelhet meg a munkavállalótól. A munkavállalók a nyilvánosság előtt nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amellyel a munkáltató vallási érdekeit súlyosan veszélyeztetik.*

Ezzel teljesen összhangban van a mi egyháztörvényünkkel:

19. §⁴⁷ (1) A vallási közösség saját belső szabálya, hitelvei és szertartási rendje szerint működik.

(2) A vallási közösség részt vállalhat a társadalom értékteremtő szolgálatában, ennek érdekében önmaga vagy e célra létrehozott intézménye útján a 9. § (1) bekezdésében meghatározott olyan tevékenységet is elláthat, amelyet törvény nem tart fenn kizárólagosan az állam vagy annak intézménye számára.

(3) A 9. § (1) bekezdése szerinti tevékenységet a vallási közösség közvetlenül vagy intézményei útján identitásának megfelelően végzi, amelyre tekintettel a felvételhez és a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítéséhez, fenntartásához és megszüntetéséhez a világnézeti elkötelezettség természete vagy tartalma miatt indokolt, annak megőrzéséhez és gyakorlásához szükséges és arányos feltételek határozhatók meg.

Tehát annak ellenére, hogy világi munkavállalókra nem terjed ki az egyház bírói hatalma, van arra lehetőség, hogy a munkaszerződésben, egyéb belső szervezeti szabályokban előírjuk

azokat az elvárásokat, amelyeket az intézmény, mint egyházi fenntartású intézmény elvár munkavállalójától. És ezeket a feltételeket ha az egyházi fenntartású munkáltatónál dolgozó világi alkalmazott nem tartja be, a világi bíróság fogja ezt érvényesíteni.

C.) Egyházi feladatát gyakorló egyházi tisztségviselő büntető eljárás vádlottjaként

Egy nemrég jogerősen befejeződött ügy II. r. vádlottja egy esperes volt. A magánvádló egy lelkészi tisztségéről és jellegéről lemondott volt lelkész, aki eljárást kezdeményezett korábbi szolgálati felettese, esperese ellen bűnsegédként elkövetett levéltitok megsértésének miatt. A levéltitkot állítása szerint I. r. vádlottként, egy férj sértette meg, aki panaszt tett az esperesnél az illetékességi területén szolgáló lelkész (a későbbi magánvádló) ellen, akivel a felesége titkos, meg nem engedhető viszonyt folytatott. Az esperes kötelessége volt a hozzá bejelentkező személy fogadása, meghallgatása. Miután előzőleg a panaszos már jelezte, hogy milyen ügyben akar találkozni az esperessel, a lelkészt is elhívta felettese. A panasztétel során a férj mintegy bizonyítékul több intim üzenetet felolvasásába kezdett felesége telefonjáról, amit az esperes egy ideig megdöbbenve hallgatott, majd leállította a felolvasást. A bíróság hosszas bizonyítási eljárás eredményeként az esperest felmentette. Az ítélet indoklásában kifentette, hogy azért nem valósította meg a vétséget, mert nem az ő felszólítására történt a nő telefonjában lévő üzenetek felolvasása, abba az esperes nem olvasott bele, valamint nem diktálta a jegyzőkönyvbe az elhangzottakat, hanem azt maga írta le jegyzőkönyv vezetője.

Egy ilyen ügyet, bizonyítási eljárást, ítéletet megismerve újból csak felvetődhet bennünk a kérdés: ha elismeri az állam az egyház belső jogrendszerét, egyházi jogviszonyokban a fegyelmezés lehetőségét, ugyan milyen eszközei lehetnek ezen jog és kötelezettség gyakorlójának akár az ügy kivizsgálása, akár az eljárás lefolytatása akár a végrehajtás során.

III. Alávetés

Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy "az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében foglalt azzal a rendelkezéssel, amely szerint a személyeknek alapvető joga az, hogy - a törvényekben meghatározottak szerint - jogorvoslással élhessenek az olyan bírói, államigazgatási vagy más hatósági döntés ellen, amely jogukat vagy jogos érdeküket sérti, nem

áll ellentétben az, hogy a személyek - meghatározott esetekben - a jogorvoslathoz fűződő jogok gyakorlását saját maguk mellőzzék vagy azt maguk kizárják." (1282/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 675, 678.)

Eszerint a bírósági eljáráshoz fűződő jog nem tekinthető abszolút jognak: a nemzeti hatóságok kivételesen alkalmazhatnak bizonyos korlátozásokat, azonban ezek nem veszélyeztethetik ezen jog lényegét, továbbá szükséges, hogy jogszerű céljuk legyen, és e célokkal arányban kell állniuk.

De alkalmazhatnak bizonyos korlátokat hivatalból, saját döntésük, lelkiismeretük alapján az egyházi személyek is. Erre utal a lelkészi eskü: „Az egyházi törvényeknek kész szívvel engedelmeskedem. Ha emberi gyengeségből valamiben vétenék, a fenyítéket alázatosan felveszem.”

Ezt az alávetettséget kellene sokkal komolyabban venni.

IV. Gyakran ismételt kérdések:

1.) Hova fordulhatunk akkor, amikor hitéleti szolgálatot végez erre nem jogosult személy?

Tipikusan ilyen a „mobil pap” ügye, valamint azok az esetek, amikor a lelkészi tisztségétől megfosztott, vagy lelkészi jellegének hatályát elvesztő volt lelkész végez egyházi szolgálatot, vagy viseli a református lelkészi szolgálat külső jelképeit, pl. palástban „szolgál”.

Válaszunk, hogy ilyen esetben csak világi eljárásban érvényesítheti az egyház az igényét, mivel a „volt lelkész”-re már nem terjed ki az egyház joghatósága. Az „egyház”, mint a jogaiban sérelmet szenvedett fél a Magyarországi Református Egyház lehet.

Az eljárás alapját a **lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról** szóló 2011. évi CCVI. törvény következő rendelkezései képezik:

„19/B. § (1) A vallási közösség elnevezése, jelképrendszere, szertartásrendje, valamint a köznyelvben meghonosodott neve fokozott jogvédelemben részesül. Más szervezet elnevezése vagy jelképe nem kelthet olyan benyomást, hogy a szervezet, illetve tevékenysége más, korábban nyilvántartásba vett vallási közösség működéséhez kapcsolódik.

(2) A vallási közösség elnevezését, jelképrendszerét és a köznyelvben meghonosodott elnevezését - a vallási közösség erre vonatkozó kifejezett írásbeli hozzájárulása nélkül - más nem használhatja. A kifejezett írásbeli hozzájárulás nélküli használatot jogosulatlan használatnak kell tekinteni.”

A keresztelés sákramentum, ami az egyház hitelvei szerint végez el. Az esketésnek, temetésnek az adott egyházak belső szabályai határozzák meg szertartásrendjét. Más

szervezet (személy) által végzett tevékenység nem keltheti azt a benyomást, hogy a szertartás bevett egyház, vagy bármely vallási közösség szertartásához igazodik.

A hivatkozott törvény 6.§ (4) bekezdése kimondja, hogy „Önmagában nem tekinthető vallási tevékenységnek a kulturális tevékenység”

2.) Forduljon-e az egyház saját lelkésze ügyében világi bírósághoz

Ez a kérdés legtöbbször gazdálkodási szabálytalanságok ügyében merül fel.

Mi induljon előbb, az egyházi fegyelmi, vagy a világi büntetőeljárás. Meg kell-e egyáltalán indítani a büntető eljárást? Folyhat-e párhuzamosan az egyházi fegyelmi eljárás és a világi büntető eljárás?

Mivel ezekben a kérdésekben nem ad eligazítást saját szabályozásunk, csak a véleményemet tudom megosztani.

Szerintem célszerű először mindenképpen az egyházon belüli eljárást lefolytatni. Ebben van ugyanis lehetőségünk arra, hogy saját bíróságunk ítélje meg, hogy a cselekményt elkövető lelkész végezheti-e tovább a szolgálatát, milyen a cselekmény egyházi megítélése. A saját törvényünk szerinti felfüggesztési határidőket sem tudjuk betartani, ha a nyomozásra várunk, a világi bírósági büntetőeljárás folyamatban léte pedig önmagában nem ok arra sem, hogy tisztségétől a lelkészt megfosszák. (a fegyelmi vétségek között a vétség saját törvényünk szerinti megnevezése: „bűncselekmény elkövetése” – ennek pedig egy jogerős ítélet a feltétele. Vannak továbbá olyan belső szabályaink, amelyeket egy büntetőeljárás nem fog figyelembe venni. Arról pl. szólhat egy egyházi fegyelmi eljárás, hogy volt-e pl. testületi döntés egy olyan ügyben, amelyben ezt saját törvényeink megkövetelik, vagy felettes egyházi hatóság jóváhagyta-e a beruházást. Ezekkel a kérdésekkel viszont biztos, hogy nem fog foglalkozni az állami bíróság. Fontos kérdés a kár, annak önkéntes megtérítése, a megbocsátás. Elsősorban ezzel is az egyházi bíróságnak kell foglalkozni.

Ha tehát a lelkész egyházi fegyelmi felelősségét és ennek következményeit akarjuk megállapítani, először mindenképpen használjuk ki saját joghatóságunkat.

3.) Várja-e be az egyházi bíróság családjogi ügyben a világi bíróság házasságot felbontó határozatát.

A fegyelmi vétség konkrét megnevezése: házasság felróható felbontása, ez is jogerős bírósági ítéletet feltételez.

Álláspontom szerint azonban nincs szükség ennek kivására. Véleményem szerint ugyanis nem csak maga a házasság felróható felbontása a fegyelmi vétség. A lelkésszel szemben támasztott „többlet-követelmény” az a magatartás, életvitel, amelyből kitűnik, hogy ő és az ő háza népe az Urat szolgálja. Továbbá a megtapasztalt gyakorlatból nyugodtan kijelenthetjük, hogy a házasság felbontása iránti polgári peres eljárások többnyire közös megegyezéssel végződnek, így az ítélet semmilyen támpontot nem ad a felróhatóság megállapításához. A világi bíróság ítélete nem köti az egyházi bíróságot. Ezeket az eljárásokat egészen más módon, az egyház hitbeli és jogi előírásait figyelembe véve kell lefolytatni. A személyes fenyegetésen kívül a gyors eljárás célja a gyülekezet és az egyház tekintélyének megóvása.

V. Összegzés, tanulságok

Folytathatnánk még a példákat, jogeseteket arról, hogy mennyire nem egyszerű helyzetek keletkeznek az állam és egyház elkülönült működéséből és abból az egyszerű tényből, hogy a valós helyzeteket mennyire átfonják az egyház belső szabályai és a világi jogszabályok.

Lehet-e mégis egy ilyen sokrétű problémakörben általános tanulságokat megállapítani?

Úgy gondolom, hogy az egyház szuverenitása, egy nagyon fontos garancia és lehetőség. Nézzük ezt akár a lelkiismereti és vallásszabadság, a belső szervezeti autonómia, a szolgálati ágakat átfogó intézményrendszer, a belső jogrendszer, akár a most fejtegetett bíráskodás, joghatóság oldaláról. Miután ezeket az állam számunkra sarkalatos törvényekben garantálja, használjuk ki ezt.

A garanciálisan biztosított lehetőséget pedig úgy tudjuk jól kihasználni, ha ebben a keretben maximálisan érvényesítjük egyházunk hitéleti és jogi szemléletét, és a határokat jól felvázolva képviseljük ezt a világi jog területein is. A belső autonómia és joghatóság érvényesítésének feltétele jogszabályaink pontossága, koherenciája, egyházi viszonyainkra vonatkozó megfelelése, az ehhez szükséges részletesség, aktualitás. Azt hiszem, ebben még van tennivalónk.